

Un număr vechiu 2 lei

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

Director : DIMITRIE ALEXANDRESCO

Decanul Facultății de Drept din Iași, fost Procuror-general la Înalta Curte de Casație

Prim-Redactor : EMANOIL DAN

Licențiat în drept, avocat

Redactor-proprietar : I. S. CODREANU

Licențiat în drept și științe de Stat, avocat

ABONAMENTUL

Pe an, în România, cu Tabla . . . 45 lei
 6 luni 20 »
 3 luni 10 »
 Streinătate 50 lei pe an, 25 pe 6 luni

**Apare de două ori pe săptămână
 sub direcțiunea unui comitet**

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

**Redacția & Administrația
 București, CALEA RAHOVEI, 5**
 Lângă Palatul Justiției
= TELEFON 1698 =

A apărut în editura «Curierului Judiciar»

== Curs de Istoria Dreptului Român ==de d-l profesor **Ion Peretș**

Un volum format mare cuprinzând 664 pag.

Prețul 15 lei.**SUMAR**— **Raportul d-lui profesor D. Alexandresco pentru ocuparea catedrei de drept administrativ din București.****Rezumatele Jurisprudenței Curței noastre de casație**— **Casație s. II:** Furt săvârșit de una din rudele prevăzute de art. 307 c. p.— Impunitate.— Dacă și tăinuitorul e apărut de pedeapsă.— Soluție negativă.— **Casație s. III:** Contencios administrativ.— Brevet de invențiune.— Anularea lui după ce a fost acordat.— Descripția aparatului în cererea de brevetare.— Nearătarea revendicărilor inventatorului.— Dacă această cerință se aplică numai brevetelor de perfecționare sau și acelor de invențiune.— Art. 9 și 15 legea brevetelor de invențiune.**RAPORTUL****D-lui profesor D. ALEXANDRESCO**

pentru

OCUPAREA CATEDREI DE DREPT ADMINISTRATIV DIN BUCUREȘTI*Domnilor Profesori,*

Pentru catedra de drept administrativ, care se găsește vacantă la Facultatea din București, se prezintă *Trei* candidați, și anume: 1° D-nul *Anibal Teodorescu*; 2° d-l *D. Comșa*, și 3° d-nul profesor *Paul Negulescu*.

Vom începe cu d-l *Anibal Teodorescu*, docent și conferențiar de drept public la Facultatea juridică din București.

*

Acest candidat este bine pregătit pentru catedra de drept administrativ.

El prezintă mai multe lucrări, între care:

1° *Idea socialistă și Karl Marx*, lucrare meritorie, care dovedește cultură și erudiție din partea candidatului, decare însă nu ne putem ocupa, ne-

fiind specială pentru catedra de drept administrativ, la care numitul concurează.

2° *O nouă concepțiune a actelor de guvernământ* (teoria legalității), broșură de 51 pagini (București, 1910), materie pe care autorul o mai tratează odată în tratatul său de drept administrativ, pe care îl vom examina mai la vale.

3° Mai multe broșuri interesante, între care:

Capacitatea de a înstrăina a stabilimentelor de utilitate publică (cercetări de drept administrativ).

4° *Vânzarea moșiilor aparținând persoanelor morale* (broșură cuprinzând 16 pagini).

5° *La propriété industrielle en Roumanie* (broșură în limba franceză de 15 pagini).

6° Mai multe conferințe, între care:

Reforma electorală;

Reînființarea contenciosului administrativ, broșură în care candidatul face, mai ales către fine, puțină politică, deși la început declarase că va fi cât se poate de obiectiv și că se va desbrăca de orice preocupare politică.

7° Mai multe articole publicate în revista *Democrația* (Obligativitatea votului; Războiul și evoluțiunea raporturilor dintre Stat și individ; Războiul și tendințele în organizarea solidarității, etc.).

8° *Principii de reorganizare a Senatului*, care este mai mult un studiu de drept constituțional.

9° O observație publicată în *Curierul Judiciar* asupra unei decizii a Curței de casație, din 1914, relativă la refuzul de servicii datorit legalmente, după art. 193 din codul penal, etc.

10° Dar din toate lucrările acestui candidat, cea mai importantă este, de bună seamă:

Noțiuni de drept administrativ (partea I-a, ed. a 2-a, 1915 și partea a 2-a, fascicola întâi, 1913), studiu neterminat.

Partea întâi a acestei lucrări (ed. a 2-a) cuprinde 235 pagini. Ediția 1-a, din 1912 cuprindea numai 156 pagini. Va să zică ed. a 2-a a fost ceva mărită și îmbunătățită.

Această lucrare sistematică este împărțită în opt capitole, având și o introducere de 22 pagine.

După ce, în această introducere, candidatul definește și împarte dreptul, el se ocupă de origina și evoluția dreptului administrativ (No. 7, p. 21, 22), arătând că acest drept nu poate fi codificat, ca celelalte ramuri ale dreptului, deși această codificare o încercase atât Regulamentul organic al ambelor Principate, cât și *Manualul administrativ al Moldovei*, care, în două volume, cuprinde legiuirile și măsurile de ordine administrativă, dela 1832, data punerii în lucrare a Regulamentului organic și până la 1855.

În capit. I al acestei lucrări, candidatul se ocupă despre naționalitate, despre Stat și despre rolul și atribuțiile acestui din urmă.

La pag. 34 și urm. el ne vorbește de Evreii așa ziiși *pământeni*, pe care îi consideră, cu drept cuvânt, ca stăini, referindu-se atât la părerea noastră, cât și la deciziile pronunțate în această privință de Curtea de casație.

La pag. 53 candidatul se ocupă pe larg despre regimul administrativ al Dunării.

La pag. 57 urm. el se ocupă de ultimul element care caracterizează ființa juridică a Statului, puterea publică, *Suveranitatea*, adică puterea de a porunci tuturor indivizilor și de a-și impune voința sa prin constrângere. Această suveranitate, ne zice candidatul, este una și indivizibilă: *Una*, pentru că nu se poate concepe pe același teritoriu existența a două puteri, care s'ar exclude una prin alta; *indivizibilă*, pentru că și organismul social este unitar și indivizibil în sine.

În ultima parte a acestui capitol, candidatul se ocupă (p. 64 urm.) de rolul și atribuțiunile Statului. Într-o notă statistică dela pag. 69, candidatul ne arată creșterea progresivă a cheltuelilor Statului nostru dela 1864 până astăzi.

În adevăr, la 1864, cheltuelile Statului erau de 62.312.300 lei față de 60.051.400 lei venituri.

La 1911/1912, cheltuelile Statului erau de 538.395.665 lei față de 643.686.773 lei venituri.

Pe exercițiul anilor 1914/15, evaluările bugetare au fost de: 598.732.900 lei la cheltueli ca și la venituri.

Candidatul nu ne spune, dar după toate probabilitățile suma prevăzută la venituri n'a fost încasată, și deficitul bugetar în acești doi ani trebuie să fie destul de însemnat, din cauza evenimentelor externe, și nici nu se poate prevedea când liniștea va fi restabilită în Europa.

În capit. II al acestei lucrări, pag. 70 urm., candidatul se ocupă de funcțiunile și organele Statului, precum și de raporturile dintre aceste organe (p. 81 urm.).

Capit. III și IV ale lucrării de față se ocupă de persoanele morale, candidatul admitând asupra acestei grave probleme, teoria clasică a ficțiunii, pe care a consacrat-o și jurisprudența noastră atât în celebra afacere Zappa, cât și în alte afaceri.

După ce candidatul justifică dreptul de intervenție al Statului (p. 112 urm.), el clasifică persoanele juridice (p. 119 urm.) examinând în mod amănunțit și complet personalitatea juridică a bisericilor de mir și a monăstirilor (p. 126 urm.).

Bisericile de mir au fost întotdeauna la noi, persoane juridice, se înțelege însă bisericile române, nu însă și cele străine, după cum, cu drept cuvânt, a decis și Curtea de casație în anul curent 1915.

În dreptul nostru anterior, monăstirile erau persoanele morale cele mai de căpetenie. Este în adevăr, necontestat că, în vechile noastre așezăminte, monăstirile au fost întotdeauna recunoscute ca persoane juridice nu numai prin uz, dar și prin deosebite monumente legislative. Legi pozitive vechi, afară de acele ale imperiului roman de răsărit, care, de altfel, sunt origina dreptului nostru, precum și multe hrisoave domnești au consacrat în vechime ființa legală a unor asemenea instituțiuni, Pravila lui Matei Basarab (glava 117), codicii Calimach (art. 379) și Caragea, Regulamentul organic al Moldovei și al Munteniei, vorbind de monăstiri și biserici, prevăd dreptul lor de a primi averi dela credincioși și de a le stăpâni, încât personalitatea acestor instituțiuni n'a putut niciodată fi contestată în vechime¹).

Cât pentru chestiunea de a ști dacă monăstirile, (nu bisericile de mir) mai sunt astăzi persoane morale, în urma secularizării bunurile monăstirești, ea este discutată și discutabilă.

Asupra acestei grave chestiuni, candidatul arată variațiunile Curței de casație și combate părerea noastră.

La pag. 132 urm. a acestui capitol, candidatul se ocupă de persoanele juridice străine și de capacitatea lor de drept. El recunoaște, împreună cu jurisprudența, că persoanele morale străine nu pot exercita drepturi în România, decât atunci când au fost recunoscute *printr'o lege română*, iar nu printr'un simplu decret al guvernului.

În capit. V (p. 137 urm.), VI (p. 156 urm.) și VII (p. 186 urm.), candidatul se ocupă pe larg de funcționarii publici, de raporturile juridice dintre Stat și funcționarii săi, de numirea funcționarilor, de drepturile ce Statul are asupra lor, (acțiunea disciplinară), de drepturile funcționarilor, etc. Această materie este studiată în mod foarte complex și amănunțit.

Tot în capit. VII candidatul se mai ocupă, între altele, de responsabilitatea funcționarilor publici (p.

¹ Vezi tom, I al Coment. noastre pag. 271, n. 1, (ed. 2-a).

194 urm.), de ierarhia lor și controlul administrativ, etc.

În fine, în capit. VIII și ultim (p. 206 urm.), el se ocupă de actele administrative și responsabilitatea ce decurge din aceste acte (actele administrative de autoritate, actele de guvernământ, Legea din 17 Februarie 1912, care reînființează atribuțiile de contencios administrativ al Curței de casație, actele de gestiune, precum și responsabilitatea Statului și a stabilimentelor publice decurgând din actele administrative, etc.

Partea a doua a *Noțiunilor de drept administrativ* (broșură de 62 pagini), se ocupă despre actele administrative și responsabilitatea ce decurge din ele (capit. VII, p. 5 urm.), materie incorporată în ediția a doua a lucrării precedente, pe care am analizat-o mai sus.

În capit. VIII al acestei a doua lucrări p. 32 urm.) candidatul se ocupă de organele administrative, de tutela administrativă, de centralizarea și descenderizarea administrativă.

Cartea II (p. 48 urm.), nu are decât un singur capitol, în care candidatul se ocupă despre Rege și neresponsabilitatea lui și în fine, despre atribuțiile și actele executive ale Regelui.

Acestea sunt lucrările pe care le prezintă d-l *Anibal Teodorescu*. Ele sunt bune, conștiincioase și de mare folos. Ar fi însă de dorit ca *acest candidat*, care întrunește toate condițiile necesare unui bun profesor, să termine cât mai curând *Tratatul său de drept administrativ*, care este deabia la început; căci mulți au început a scrie și după ce și-au ajuns scopul, au legat cartea de gard, ierteni-se expresiunea.

* * *

Trecem acum la al doilea candidat, d-l *Dimitrie Comșa*.

Acest candidat, care ar fi o bună achiziție pentru una din Universitățile noastre, prezintă un volum de 390 pagini, intitulat: *Scrieri de drept* (economie politică, finanțe și sociologie). Partea întâi: *Drept public, constituțional și administrativ*.

Acest volum, tipărit în a 2-a ediție în 1913 (ediția 1-a n'am văzut-o și n'o cunoaștem), care după toate probabilitățile, va fi urmat de altul (?), se compune din mai multe articole și monografii.

El cuprinde, între altele, o lecție de deschidere la facultatea de drept din București, încă din 1899: *Principiul separațiunii puterilor* (materie de drept constituțional, dar în legătură cu dreptul administrativ).

Acest volum cuprinde, în al doilea loc, mai multe studii conștiincioase asupra contenciosului administrativ, de care se vede că candidatul s'a ocupat în

mod special și pentru care el are o osebită predicție.

În primul studiu, foarte sistematic și bine alcătuit, candidatul se ocupă rând pe rând despre atribuțiile Consiliului de Stat dela 1864 (p. 27-29); despre necesitatea organizării contenciosului administrativ (p. 29 urm.); despre organizarea acestui contencios (tribun. de conflicte și instanța supremă administrativă) (p. 33 urm.); despre instanțele administrative de fond (p. 38 urm.); despre înființarea tribunalelor administrative (p. 43 urm.); despre reorganizarea contenciosului administrativ existent (p. 49 urm.); despre atribuțiile disciplinare, de tutelă și alte atribuții (p. 62 urm.); și despre organizarea Curței de casație ca instanță supremă administrativă (p. 70, 71), etc.

Candidatul ne mai dă în acelaș volum un alt studiu asupra aceleiaș materii: *Contenciosul administrativ față de art. 130 din Constituție* (p. 75 urm.).

El se ocupă apoi de legile de la 1 Iulie 1905, 24 Martie 1910 și 15 Februarie 1912 (p. 104 urm., p. 114 urm. și p. 121 urm.), etc.

Toate aceste lucrări asupra contenciosului administrativ sunt bine scrise, complete și adevărate monografii asupra materiei.

Studiul ce candidatul consacră art. 7 § 5, 9 Constit. și art. 19 din codul civil (p. 143 urm.), prin care el critică, cu drept cuvânt, o jurisprudență a Curței de casație, pronunțată în Secții-Unite, este foarte juridic și bine alcătuit. Lucrul este așa de adevărat, încât însăși Curtea de casație a revenit mai târziu asupra jurisprudenței sale. Suntem cu totul de părerea candidatului, la care el se și referă, însă acest important studiu este o lucrare de drept constituțional, amestecat cu dreptul civil, iar nu un studiu de drept administrativ.

Tot mai mult de drept constituțional este și articolul prin care candidatul susține, contrar părerei noastre, dar conform jurisprudenței, ca tribunalele și Curțile sunt datoare să nu aplice o lege anti-constituțională (p. 185 urm.). Deși am fost și noi altă dată de părerea candidatului, astăzi credem însă, după matură reflexie, și conform părerei lui Bluntschli, că judecătorii sunt în drept a pipăi numai constituționalitatea externă, nu însă și cea internă a legilor, soluție admisă și de Curtea noastră de casație la 1906. *Secundum leges, non de legibus judicandum est*.

Candidatul citează părerea pe care o susținem în ed. I-a a Comentariilor noastre de drept civil, combatând cu argumente serioase, o recunoaștem, pe aceea pe care o susținem în ed. a 2-a, însă argumentele sale nu ne-au putut convinge.

Aceste variațiuni ale jurisprudenței și ale doctrinei

justifică cuvântul lui Laurent, dacă nu ne înșălăm, care a zis că dreptul este un ocean de îndoeli (*une mer de doutes*).

Mulți își închipuiesc, cu toate acestea, că dreptul este ușor. Ce aberațiune! Nu există știință mai vastă. Ajungând la sfârșitul vieții, tocmăi atunci, vezi că nu știi nimic, sau aproape nimic!

Revenind la candidat, de care ne-am depărtat puțin printr'o mică digresiune, despre care cerem iertare colegilor noștri, observăm că articolul ce el ne dă asupra persoanelor morale (p. 263-308) este remarcabil. El ne dovedește într'un stil clar și conciz, cu argumente care nu pot fi răsturnate: 1° că o persoană morală nu poate avea existență în România, fără ca să fi fost creată printr'un act de suveranitate al Statului român; 2° acest act de suveranitate trebuie să se manifeste printr'o lege; 3° persoanele morale streine, recunoscute ca atare în țara lor, trebuie să fie recunoscute prin lege și în România, nu numai pentru ca să-și exercite scopul lor principal dar și pentru a face un act juridic. Candidatul dovedește adevărul acestor propoziții, pe care, de altfel, le-a consacrat și jurisprudența noastră, printr'un lux de argumentare. El uită să vorbească de societățile comerciale, căroră doctrina le recunoaște o existență internațională. Această omisiune, desigur involuntară, nu distruge însă în nimic valoarea reală a studiului d-lui Comșa.

Acest interesant volum, pe care l-am răsfoit cu plăcere, se termină prin patru disertații judicioase: 1° Observație asupra legii pentru regularea și consolidarea concesiunilor de a exploata petrolul și ozocherita pe proprietățile particulare. (În acest studiu trebuie mai cu seamă să samnalăm partea relativă la teoria proprietarului aparent și dreptul lui de a conceda terenurile petrolifere) (p. 336 urm.).

2° Dacă funcționarii, cu retribuții supuse la rețineri, pot să obțină pensie, atunci când se dovedește că, în fapt, reținerile s'au efectuat (pagina 355 urm.).

3° Proprietatea minelor în legislația română (L. din 21 Aprilie 1895); și, în fine,

4° Carierele de piatră din Dobrogea sunt proprietatea Statului (p. 383-390).

Afară de acest volum, care, precum am arătat mai sus, este important, candidatul mai prezintă încă alte lucrări, și anume:

1° Acțiunea civilă pentru cercetarea falșului (studiu de drept penal);

2° Cauzele progresului social și criteriul intervenționismului (studiu de sociologie);

3° Societățile cooperative (studiu de economie națională);

4° Viitoarea politică vamală a României (broșură de 83 pagini);

5° Și, în fine, politica agrară și politica vamală (broșură de 76 pagini).

Ambele aceste lucrări sunt studii importante de economie națională. De aceea nici nu le analizăm în raportul de față, nefiind lucrări de specialitatea catedrei vacante, care este de drept administrativ.

Înainte de a trece la al treilea și cel din urmă candidat, vom adăoga două cuvinte. Din lucrările mai sus expuse și analizate în mod foarte succint, cât ne-a permis timpul de care dispunem, am putut ușor constata că acest candidat (d-l Dim. N. Comșa) are cunoștinți în toate ramurile dreptului. Ar fi de dorit, precum spuneam încă dela început, ca el să poată intra în una din Universitățile noastre.

* * *

Venim, în fine, la al treilea și ultimul candidat.

Acesta este d-l *Paul Negulescu*, profesor la catedra de Istoria dreptului român, care cere să treacă la catedra de drept administrativ.

Cu toată seriozitatea celorlalți doi candidați, de care am vorbit mai sus, și cu multă părere de rău pentru ei, ne vedem silit a le închide deocamdată locul și a ne pronunța fără șovăire în favoarea d-lui P. Negulescu, care, pe lângă că este de mulți ani profesor și a dobândit în acest timp experiența și metoda de expunere, ce caracterizează pe orice bun profesor; apoi, pe lângă aceasta și între alte lucrări, ne prezintă începutul unui Tratat de mare valoare, cel puțin după modesta noastră părere, și anume: volumul întâiu al unui adevărat Tratat de drept administrativ, tipărit în ediția a doua la 1906.

Trebuie, în adevăr, să recunoaștem că avem de astădată aface cu o operă de *longue haleine*, care, dacă va fi complectată, așa cum suntem în drept a nădăjdui, va fi o lucrare de mână întâi și va rămâne clasică, putând fi consultată de oricine cu cel mai mare folos.

Acest volum, de 479 pagini, se împarte în două cărți:

Cartea I cuprinde principiile generale ale dreptului administrativ, iar, Cartea a II cuprinde organizarea administrativă a României; vom vorbi în mod succint despre fiecare carte în deosebi.

Capitolul întâi din cartea I-a cuprinde noțiunea de stat. Autorul ne arată că statul, titularul suveranității, nu este după unii, decât personalitatea juridică a națiunii.

Statul are o indoită personalitate. El este persoană de drept public și persoană de drept privat, având, în această din urmă calitate, un patrimoniu față de care poate face acte supuse dreptului comun.

Autorul caută și găsește origina Statului în necesitatea omului de a trăi în societate.

Statul are ca menire de a se ocupa de toate

chestiunile de ordine și de siguranță a colectivității (poliția, justiția, războiul, diplomația, etc.).

În acest capitol, autorul vorbind de expulsarea străinilor, se întreabă care este situația juridică a izraeliților neîmpământeniți și nesupuși vreunei protecțiuni străine. El îi consideră, cu drept cuvânt, ca străini, neavând nicio patrie (*Heimatloss*), referindu-se la părerea d-lui Dissescu și la părerea noastră, pe care o primește în totul (p. 14).

Capitolul II se ocupă despre principiul separațiunii puterilor în stat, expunând teoriile celebrului scriitor englez, Locke și ale lui Montesquieu, care, necontestat, a trebuit să se inspire de principiile formulate de Locke, și care a așezat adevărata bază a acestui mare principiu al popoarelor moderne.

Autorul ne arată că principiul separațiunii puterilor apare pentru prima oară la noi în proiectul de Constituție al Moldovei, elaborat în anul 1822 de boerii mai înaintați ai timpului, proiect întocmit cu autorizarea Domnitorului de atunci, Ioniță Sandu Sturza, proiect care, din nefericire, n'a fost însă transformat în lege. Principiul separațiunii puterilor rămâne deci și de astădată o literă moartă, căci Domnul continuă, ca și mai înainte, a face el însuși legea și a o aplica tot el, în calitate de prezident al Divanului domnesc.

Monumentele legislative ale țării ne arată, zice C. N. Brăiloiu, în ziarul *Epoca* din 23 Ianuarie 1886, că Domnul român era mai înainte de toate marele judecător, având pe lângă el un consiliu de judecători, pe veliții boeri, care forma divanul domnesc, un fel de centumvirat microscopic, care judecă în lipsa domnului sau cu el împreună. Acest Divan avea ca consecință a jurisdicției ce exercita, și puterea politică de a legifera, fiind compus din toți demnitarii înalți, care funcționau ca Miniștri și exercitau fiecare în parte câte o magistratură⁽¹⁾.

La 1832, Regulamentul organic, impus de Ruși, introduce însă și la noi acest mare principiu al democrației moderne, fără care libertatea cetățenilor n'ar fi decât un cuvânt, și fără care nu poate să existe o adevărată organizare politică. Și dela acest regulament încoace, principiul separațiunii puterilor în stat a trecut în toate așezămintele noastre politice: Convenția din Paris, Statutul dezvoltător al acestei convenții din 1864 și Constituția din 1866 (art. 32, 35, 36)⁽²⁾.

Regulamentul organic constituia deci un mare progres față de starea de lucruri anterioară. Ceeace însă este explicabil pentru candidat, la prima vedere, este faptul că Rusia antocrată să dea țărilor surori o astfel de constituție inspirată de ideile moderne, și să admită o reprezentatie națională (obștească

obișnuită adunare, alături de puterea executivă, care să aibă dreptul de a legifera și de a lua toate măsurile necesare binelui obștesc. Lucrul se explică îndată, ne zice tot autorul, prin cetirea art. 53 din Regulamentul organic al Munteniei. Prin acest text se recunoaște, în adevăr că, în caz de conflict între Domn și obșteasca obișnuită adunare Domnul, ca să poată dizolva adunarea și să facă nouă alegeri, aveă nevoie să dobândească o înnoire dela Constantinopol și Petersburg, (astăzi Petrograd). Eră, prin urmare, un mijloc pentru Rusia, ne zice tot autorul (p. 33), de a se amesteca în afacerile noastre interne.

Nu putem ști dacă acesta eră spiritul care animă pe Ruși atunci când ei introduceau în țara noastră principiul salutar al democrației moderne. Un lucru însă trebuie să reconstatăm, și anume: că Regulamentul organic a introdus multe dispoziții până atunci necunoscute în țările noastre. Astfel, pe lângă principiul separațiunii puterilor și a regimului parlamentar, el introduce instrucțiunea publică, actele stărei civile, care până atunci nu existau, publicitatea în interesul terților, în ceea ce privește transmiterea drepturilor reale imobiliare, autoritatea lucrului judecat, iarăși până atunci iarăși nu există, și câte alte reforme importante, care ar fi produs efectul cel mai salutar, dacă ar fi fost serios aplicate, etc.

Mai mult încă, Regulamentul organic prevedea unirea principatelor, care trebuia să aibă loc la treizeci de ani mai târziu, el prevedea unificarea legislației, și chiar inamovibilitatea magistraturei care s'a și realizat, etc.

Prin urmare, orice s'ar zice și oricare ar fi criticile mai mult sau mai puțin întemeiate aduse acestui Regulament, pe care poporul, în mânia sa, l'a ars în piața publică, istoria nepărtinitoare va trebui să recunoască că Rușii, fie dintr'un punct de vedere politic, fie pentru a menține echilibrul european, care astăzi se vede amenințat, au făcut mult pentru Principatele române și că, fără ei, aceste frumoase țări, care astăzi nu formează decât una singură, ar fi putut deveni un pašalik turcesc!

În capitolul III, autorul ne arată ce este administrațiunea și care sunt principiile generale ale organizării administrative.

În capit. IV, autorul se ocupă despre persoanele morale de drept administrativ.

Studiând cu deamănuntul problema acestor persoane, el semnalează toate teoriile care au fost propuse asupra acestei grave chestiuni, raliându-se în parte la teoria ficțiunii, formulată atât de bine de Savigny, Laurent și alții. El respinge, cu drept cuvânt, teoria lui Besseler, îmbrățișată și susținută mai în urmă de Otto Gierke, profesor la Berlin, de Litelmann, etc., care consideră persoana morală ca

⁽¹⁾ Vezi tom. I al Coment. noastre, p. 54, 55, nota 2 (ed. a 2-), de unde am extras aceste rânduri.

⁽²⁾ Vezi tom. I al Coment. noastre de drept civil, p. 55 (ed. a 2-a), de unde am extras aceste rânduri.

o ființă colectivă reală (*eine reale Gesamtperson*).

În privința persoanelor create din inițiativă privată, autorul distinge corporațiile de fundații (*Stiftungen*).

În aceste din urmă persoane, zice el, subiectul drepturilor este însăși averea, referindu-se, în această privință, la părerea noastră și la aceea a regretatului Degré.

Autorul deosebește apoi persoanele morale de interes privat de cele de interes public, deosebind și stabilimentele publice de cele de utilitate publică.

El se ocupă de crearea persoanelor morale în dreptul roman, în dreptul nostru anterior și în dreptul actual, unde ele nu pot să emane decât dela lege.

În privința chestiunii delicate de a se ști cum se formau persoanele morale sub codul Calimah, Curtea de casație a variat, ca în mai toate chestiile importante.

În adevăr, după ce ea a pus în principiu, la 1880, că vechea legiuire a Moldovei cerea neapărat pentru înființarea persoanelor morale existența unui hrisov domnesc, la 1897 ea a revenit asupra acestei jurisprudențe cu ocazia procesului cunoscut dintre comunitatea elină din Galați și M. Grigoriade Bonachi, punând de astădată în principiu că, sub imperiul codului Calimah, simpla voință a particularilor putea să determine crearea de persoane juridice, fie că era vorba de o fundațiune pioasă, fie de o corporație, fără concursul Statului și fără necesitatea vreunei autorizări, autorizarea Statului fiind necesară numai în privința corporațiilor neiertate, care erau oprite de lege sau contrare bunelor moravuri;

Am combătut din răspuțeri acest mod de a vedea al instanței supreme¹⁾, și avem satisfacția de a vedea că, printr-o decizie recentă din 1912, de care d-l Negulescu nu ne vorbește, fiindcă este cu mult posterioară lucrării sale, Curtea de Casație s'a reîntors la adevăratele principii, admitând de astădată, cu ocazia recunoașterii de persoană morală a Comunității izraelite din Piatra-Neamț, că, prin art. 15 și 43 codul Calimah cere ca așezările ce se făceau între tovărășii, bresle și obștine să ființeze sub controlul și purtarea de grijă a puterii publice, reprezentată, fie de Domn, fie de un alt organ al Statului²⁾.

În privința persoanelor morale străine, autorul admite, cu drept cuvânt, că ele nu pot funcționa în România, fără a fi recunoscute de legea noastră, afară de societățile comerciale, care au o existență internațională.

Recunoașterea persoanelor străine de către gu-

vern, autorul nu o admite, cu drept cuvânt, decât în privința Statelor străine, și aceasta din cauza uzurilor internaționale și pentru a nu se creă obstacole în funcționarea raporturilor dintre State.

Autorul susține, ca și d-l Anibal Teodorescu, că monăstirile n'au încetat de a fi persoane juridice în urma legii asupra secularizării bunurilor monăstirești din 1863, chestiune asupra căreia Curtea noastră de casație a dat, după cum știm, hotărâri și într'un sens și într'altul.

Partea relativă la responsabilitatea persoanelor morale este completă și bine studiată.

Autorul respinge, cu drept, de acord cu Savigny, Zachariæ, Handbold, Feurbach, Michoud, etc. și contrar teoriei lui Gierke, Stieber, Mühlenbruch, etc., responsabilitatea penală a persoanelor morale, soluție admisă și de jurisprudența noastră³⁾. În același sens se pronunță și Garraud⁴⁾, pe care d-l Negulescu nu-l citează.

Capit. V se ocupă despre actele puterii executive.

Autorul împarte actele administrative în acte de autoritate și acte de gestiune.

El subîmparte actele de autoritate ale puterii executive în patru categorii, și anume:

1° Actele de guvernământ, adică acele pe care Constituția și legile le rezervă puterii executive, fără alt control decât acel al parlamentului și al opiniei publice.

2° Actele reglementare sau regulamentele administrative, care sunt niște reguli de conduită pentru administrații și care diferă de lege prin aceea că emană dela puterea executivă, pe când legea emană dela puterea legiuitorului.

3° Actele de administrație pură, sau actele făcute de administrație, lucrând în mod discreționar, ca puterea publică; de exemplu: numirile și revocările funcționarilor, exercițiul tutelei administrative, etc.

4° Actele administrative de natură juridică, care pot atinge interesul particularilor și chiar drepturile lor.

Intr-o notă dela p. 101, autorul decide cu drept cuvânt, că judecătorul nu poate să refuze aplicarea unei legi sub cuvânt, de inconstituționalitate; căci a admite contrariul, așa cum a făcut jurisprudența noastră în afacerea celebră a tramvaelor, de la tribunal până la casație, înseamnă să recunoaștem o încălcare din partea puterii judecătorești asupra celei legislative și să dăm puterii judecătorești o autoritate politică superioară celorlalte puteri, ceea ce este contrar principiului separațiunilor puterilor, înscris în pactul nostru fundamental (art. 31 urm.). Pe

¹⁾ Vezi tom. I menționat al Coment. noastre, p. 259 urm. (d. a 2-a).

²⁾ Vezi Bult. Cas. 1912, pag. 1463.

³⁾ Vezi Trib. Neamț și Judec. ocol. Dorohoi, *Curierul Judiciar* din 1902, No. 73 și din 1905, No. 11 (sentința necitată de d-l P. Negulescu). Vezi și tom. V al Coment. noastre pag. 545.

⁴⁾ Garraud, *Tr. théorique et pratique du droit pénal français*, I, 221, pg. 416 (ed. a 2-a).

lângă părerea noastră, mai citează în acelaș sens, părerea lui Bluntchli, a lui Laurent, Thonissen, Luigi Palma, etc., iar în sens contrar, părerea d-lui C. G. Dissescu. Candidatul mai susține aceeași teorie într'un discurs pronunțat la Senat, cu ocazia discutării legii contenciosului administrativ.

Capitolul VI cuprinde teoria funcționarilor publici. Autorul ne arată în acest interesant capitol (p. 148 și urm.) că, la noi, înainte de Regulamentul organic, cele mai multe din funcțiunile publice se vindeau de marii dregători ai Statului, citând în acest sens istoria lui Dionise Fotino. Această venalitate, care aruncă un vâl negru asupra trecutului nostru, nu dispăre, atât în Moldova cât și în Muntenia, decât dela Regulamentul organic încoace, care pune principiul admis în toate Statele civilizate, și anume: că funcționarii publici se numesc de puterea executivă.

Autorul discută apoi chestiunea controversată dacă preoții și monachii sunt sau nu funcționari publici (p. 150 urm.).

El se ocupă de leafa funcționarilor, de incesibilitatea și neurmărirea ei.

La pag. 157 urm. autorul arată statistica funcționarilor din România, constatând desvoltarea excesivă și periculoasă a funcționarizmului în țara noastră, și conchizând la stabilitatea și inamovibilitatea funcționarilor.

El se ocupă apoi, de răspunderea administrațiunei care, în parte s'a și realizat pentru actele ilicite și prejudiciabile comise de funcționari, precum și de responsabilitatea acestor din urmă.

Partea relativă la dreptul de pensie al funcționarilor publici este foarte bine tratată. Autorul ne arată și dovedește că pensiunea este un drept al funcționarului (p. 190 urm.).

La pag. 197 și 198, găsim date statistice asupra pensiunilor servite de stat. Capitolul de față, ca și capitolele precedente și următoare, se încheie printr'o bogată bibliografie.

Capit. VII se ocupă de centralizare și descentralizare, precum și de tutela administrativă. Autorul ne face istoricul descentralizării la noi, arătând foloasele ei și reformele necesare în această privință, între care cele dintâi ar fi autonomia cât mai mare a comunelor și a județelor.

Cartea a II-a a acestui tratat se ocupă de organizarea puterii centrale, de administrațiunea județeană și comunală, precum și de organizarea administrativă a Dobrogei vechi.

Capit. I se ocupă despre organizarea puterii centrale, despre Rege, despre atribuțiile și neresponsabilitatea lui.

Intr'un stat constituțional, zice autorul cu această ocazie, Miniștrii guvernează în numele Regelui; ei trebuie să fie responsabili. Altfel, ar fi să avem o

soluție nelogică, Regele neputând face binele și fiind responsabil de greșelile comise.

La aceste considerații noi vom adăoga că maxima cunoscută: Regele nu poate să facă rău (*the king can do no wrong*) este de esența oricărui guvern constituțional bine organizat și neresponsabilitatea Capului Statului este atât de necesară, încât însăși republicele sunt nevoite a admite acest principiu, cel puțin într'o limită oarecare.

Astfel, de exemplu, în Franța, președintele republicei nu este responsabil decât pentru crima de înaltă trădare (art. 6 legea din 25 Februar 1875, asupra organizării puterilor publice)²⁾.

«Majestatea regală, a zis Shakespeare, când cade, nu cade niciodată singură; ea atrage în prăpastie după dânsa tot ce stă în picioare. Regele e ca o roată gigantică, pusă în vârful muntelui celui mai înalt; între, vastele spițe ale acestei roți sunt mii de lucruri mici, mii de anexe și de dependențe debile, care toate se rostogolesc în fundul prăpastiei, când roata cade dela înălțimea ei. Niciodată regele n'a suspinat, fără ca din adâncul inimei poporului să nu fi eșit un gemăt de durere»³⁾.

Autorul se ocupă apoi despre atribuțiile fiecărui Ministru în deosebi. Ultima parte a acestui capitol se ocupă de responsabilitatea ministerială și de Consiliul de Stat.

Cu această ocazie, el reproduce un cuvânt cunoscut al marelui publicist și economist, Rossi, și anume că: „inviolabilitatea persoanei Regelui, fără responsabilitatea Miniștrilor, ar fi o putere absolută“.

Capit. II al acestei cărți se ocupă de administrațiunea județeană, arătând reformele necesari în această privință, iar capit. III se ocupă pe larg, în parte 150 de pagini, de administrațiunea comunală, arătând iarăși reformele ce ar trebui să se introducă și în această privință.

În acest capitol, unul din cele mai interesante, autorul are un studiu comparat foarte important asupra organizării comunelor în diferitele legislații străine,

În fine, într'un apendice, autorul studiază organizarea administrativă a Dobrogei vechi.

El face istoricul acestei provincii, cedată României în schimbul Basarabiei, prin tratatul din Berlin, și cunoscută foarte de mult, încă din secolul al IX-lea înainte de Cristos.

El ne arată etimologia cuvântului *Dobrogea*, asupra căreia istorici nu se înțeleg, unii, precum Tocilescu, făcându-l să derive de la numele prințului bulgar, Ivan Dobrotici, din veacul al XIV-lea, iar alții, precum Kanitz, de la cuvântul bulgăresc *Dobrice*, care însemnează regiunea pietroasă și ne productivă.

²⁾ Vezi tom. V al Coment. noastre, p. 441.

³⁾ *Hamlet*, act. III, scena 3. Vezi tom. V menționat, p. 441 și 442 din care s'a extras aceste rânduri.

Acesta este volumul I al Tratatului de drept administrativ al d-lui P. Negulescu.

Am zis puține cuvinte despre el mai puțin decât am fi dorit, însă am semnalat credem cu prisosință, însemnătatea acestei savante și importante opere, care reprezintă o muncă conștiințioasă și considerabilă.

Autorul este stăpân absolut asupra acestei materii pe care o tratează în mod magistral. Asemenea tratat face onoare țării noastre, unde din păcate, trebuie mai întâi ca cineva să moară, pentru ca apoi să i se recunoască meritele, o spunem cu regret.

*

Acest tratat, deși neterminat, este una din cele mai importante și mai bune cărți ce s'a scris în țara noastră. Aceasta o spun din adâncul convingerei. Este de datoria noastră a tuturor ca să populăm

Universitățile cu elementele cele mai bune ce le avem, și este de regretat că d-l P. Negulescu n'a fost orânduit din capul locului la o catedră de drept administrativ. Trebuie să-i fim recunoscători că, el, primește astăzi să illustreze această catedră, așa precum a ilustrat și pe aceea a istoriei dreptului român, în care a produs tot lucrări de mare valoare.

Propunem deci ca d-l P. Negulescu să fie cu o oară mai înainte rânduit la catedra de drept administrativ din București cu atât mai mult cu cât el va putea fi înlocuit la actuala sa catedră, de un alt eminent specialist în istoria dreptului, anume: d-l profesor I. Peretz, de la Iași; însă este de datoria noastră ca să nu anticipăm asupra viitorului:

Raportor: D. ALEXANDRESCO

Iași, 1915 Noembrie

REZUMATELE JURISPRUDENTEI INALTEI NOASTRE CURTI DE CASATIE

CASATIE S. II

Recurentul Toader V. Florescu asistat de d-l avocat Andrei Grigorescu.

Ministerul Public prin d-l Procuror M. Vidrașcu.

Furt săvârșit de una din rudele prevăzute de art. 307 c. p. — Impunitate. — Dacă și tăinuitorul e apărut de pedeapsă. — Soluție negativă.

Rațiunea dispozițiunii cuprinse în art. 307 c. penal, fiind aceia de a înlătura pedeapsa delictului de furt, pentru a menține armonie între membrii aceleași familii, urmează că numai în privința acestor persoane de care vorbește art. 307, nu se socotesc furturi tainicele luări, nu însă și în privința altor persoane cum sunt complicitii și tăinuitorii; fiindcă impunitatea scrisă în art. 307 c. penal, fiind fondată numai pe calitatea persoanelor în favoarea cărora a fost admisă, este menită să apere de pedeapsă numai pe acele persoane.

Prin urmare, se pedepsește ca tănuire conform art. 53 și 54 c. p. fapta unei persoane care a cumpărat cu bună știință diferite mărfuri furate de vânzător din magazinul tatălui său. (Cas II, decizia penală No. 2154 din 22 Septembrie 1915 prin care s'a respins recursul făcut contra sentinței No. 2076/1915 a tribunalului Romanai secția I).

CASATIE S. III

Recurentul C. Scorțeanu prin d-nii avocați I. Frumuseanu și I. N. Micescu.

Intimatul Ministerul Industriei și Comerțului prin d-l avocat I. Crătunescu.

Contencios administrativ. — Brevet de invențiune. — Anularea lui după ce a fost acordat. —

Descripția aparatului în cererea de brevetare. — Nearătarea revendicărilor inventatorului. — Dacă această cerință se aplică numai brevetelor de perfecționare sau și acelor de invențiune. — Art. 9 și 15 legea brevetelor de invențiune.

Din cuprinsul art. 9 alin. d și art. 15 lit. b al. ultim din legea brevetelor de invențiune, rezultă că brevetul de invențiune, deși acordat, își pierde totuși validitatea lui, putându-se anula de Ministerul Industriei și Comerțului, când se constată că descripțiunea făcută aparatelor prin cererea de brevetare și care a servit de bază acordării brevetului, pe lângă alte condițiuni nu cuprinde la finele ei în mod clar revendicațiunile inventatorului, adică aceia ce el consideră ca nou în obiectul descris și pentru care reclamă dreptul de proprietar. În această privință legea ne făcând nici o distincțiune între brevetele de invențiune și cele de perfecționare, urmează că dispozițiunea de mai sus să se aplice ambelor feluri de brevete.

Procedează deci în mod legal Ministerul când, pentru a anula un brevet de invențiune pe care-l acordase, constată că descripțiunea aparatului nu cuprinde la fine expunerea revendicărilor a ceiace inventatorul reclamă ca nou în invențiunea sa. (Cas. s. III, decizia No. 482, din 2 Octombrie 1915 prin care s'a respins recursul făcut prin petiția înregistrată la No. 4005/913 contra Decretului Regal No. 272/913, prin care s'a anulat brevetul de invențiune cu No. 1516/909, relativ la aparatul denumit «Protector Scorțeanu»).

A apărut:

Dreptul Constituțional (ed. III) de d-l profesor C. G. Disescu. — Prețul 20 lei.